

KAYNAKLARIMIZIN VERİMLİ KULLANIMI

- İnsan hayatını destekleyen ve ekonomik faaliyetlerde kullanılan her madde bir kaynaktır. Tüketim alışkanlıklarımız doğrultusunda gün içinde birçok kaynağa ihtiyaç duyarız.
- Bunlardan bazıları şunlardır:
 - ✚ Beslenmemiz için gereken kaynaklar
 - ✚ Ev ve okulda kullandığımız eşyaların üretimi için gerekli kaynaklar Kıyafetlerin üretilmesi için gereken kaynaklar
 - ✚ Elektronik cihazlarımızı çalıştırabilmek için gereken kaynaklar
 - ✚ Kullandığımız suyu veya bulunduğumuz ortamı ısıtmak için gereken kaynaklar
 - ✚ Hava, kara, deniz veya demir yoluyla bir yerden bir yere gitmek için gereken kaynaklar
 - ✚ Doğa, insanların temel ihtiyaçlarını karşılayan doğal kaynaklara sahiptir.
- İnsanlar; kendi aklı, emeği ve tekniğinin ürünü olmayan bu doğal kaynaklardan geçmişten günümüze kadar çeşitli biçimlerde faydalanarak yaşamını sürdürmüştür.
- Bunlardan bazıları
 - ❖ **toprak, su, ormanlar, madenler, bitkiler, güneş ve rüzgâr**dır.
- Doğal kaynaklar **yenilenebilir** ve **yenilenemez** olarak sınıflandırılmaktadır

- Doğal kaynaklar, insan hayatının vazgeçilmez unsurları arasında yer almaktadır.
- İnsanlar, geçmişten günümüze mevcut kaynaklardan çeşitli şekillerde yararlanarak ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmışlardır.
- İlk çağlardan itibaren kullanımında büyük değişimlerin yaşandığı doğal kaynakların günümüzdeki kullanım alanları çeşitlenmiş ve kullanım oranı artmıştır.
- Bunun temel sebeplerinden biri doğal kaynakların ekonomik faaliyetlerde ham madde olarak kullanılmasıdır.
- İnsan nüfusunun hızla artması da doğal kaynak tüketiminin artmasının diğer bir sebebidir.
- Aşağıda verilen bazı doğal kaynakların ekonomik faaliyetlerdeki kullanımlarını inceleyiniz.

TOPRAK:

- Eskiden olduğu gibi günümüzde de **çanak çömlek** yapımında kullanılan **toprak**;
- ayrıca **tarım, seramik, fayans, cam, kiremit, tuğla ve çimento** üretiminde kullanılan doğal kaynağımızdır .

SU:

- Geçmişte genellikle içme, temizlik, tarım amaçlı kullanılan su kaynakları, günümüzde enerji üretiminde oldukça önemli bir yere sahiptir.
- Enerjinin elde edilmesi, akarsular üzerinde kurulan hidroelektrik santralleri ile gerçekleştirilmektedir.
- **Su**; turizm, balıkçılık, ulaşım ve sanayi gibi ekonomik faaliyetlerde de önemli bir kaynaktır.

ORMAN:

- Ormanlar, yağışların düzenli ve yeterli olduğu alanlarda görülür.
- Geçmişte konut, gemi, ev eşyası yapımı ve ısınma gibi alanlarda kullanılan ormanlar; günümüzde kâğıt üretimi, mobilya, ilaç, kozmetik gibi alanlarda kullanılmaktadır.
- Canlılar için oksijen kaynağı, yabani hayvanlar için de yaşam alanı olan ormanlar, dinlenme ve doğa yürüyüşü amacıyla da kullanılabilir.

MADENLER:

- **Madenler**, sanayi faaliyetlerinde kullanılan doğal bir kaynaktır.
- Madenler; demir çelik, boya, otomotiv gibi sanayi alanlarında ve elektrik, elektronik araçların üretiminde ham madde olarak kullanılır.
- Bazı madenlerin çeşitli kullanım alanları vardır.
Örneğin bor; roket yakıtı, sabun, deterjan ve ısıya dayanıklı cam yapımında kullanılmaktadır.

- Kaynaklar sadece insanlar için değil, doğada yaşayan diğer canlılar için de gereklidir. Örneğin güneş, su, toprak gibi kaynaklar olmasa yaşam olmazdı.

- Sınırsız olmayan bazı doğal kaynakların verimsiz kullanımının doğa ve insan üzerindeki etkileri gün geçtikçe artmakta ve telafi edilemez sonuçlara neden olabilmektedir.
- Dünya nüfusunun artması ve ihtiyaçların çoğalıp çeşitlenmesi ile doğal kaynaklara duyulan gereksinim de artmaktadır.
- Bu durum, günümüzde doğal kaynakların hızla tüketilmesine neden olmaktadır. Doğal kaynakların hızlı ve bilinçsiz tüketimi ile doğal dengenin bozulması, iklim değişikliği, kuraklık, bitki ve hayvan türlerinin yok olması gibi sonuçlar ortaya çıkmaktadır.
- Bu durum kaynakların israf edilmeden dikkatli ve verimli kullanımının önemini gündeme getirmektedir.
 - ❖ Dünya Su Günü, Birleşmiş Milletlerin aldığı bir karar ile 1993'ten bu yana her yıl 22 Mart'ta kutlanmaktadır.
 - ❖ 22 Mart Dünya Su Günü'nün amacı, kısıtlı tatlı su kaynaklarının verimli kullanılması konusunda bireysel ve toplumsal bilinci yükseltmektir.
 - ❖ Bu noktada sürdürülebilir çözümlerin öneminin vurgulanması için 22 Mart'ta birçok etkinlik düzenlenir.
- Doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesi doğa ile yaşam arasındaki dengenin hızla bozulmasına neden olmaktadır.
- Teknolojinin gelişmesiyle bir yandan doğal kaynaklardan daha çok yararlanılırken diğer yandan doğa kirletilmekte ve doğanın dengesi bozulmaktadır.
- Doğal dengenin bozulmasına neden olan atıklar, doğal sistem tarafından temizlenemediği için insanlığı tehdit edecek çevre sorunlarına dönüşmüştür.
- Bu yüzden doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı, atık yönetimi ve eski ürünlerin dönüştürülmesi kaynak ve enerji tasarrufu için oldukça önemlidir. Bunlarla birlikte hızlı yenilenebilir ve çevre dostu ürünler kullanmaya dikkat edilmelidir.

- Her atık çöp değildir. Atıkların bir kısmı yeniden kullanılabilir, ham madde olarak tekrar değerlendirilebilir.
- Hiçbir şekilde yeniden kullanılamayacak olanlar ise çöp olarak nitelendirilemez.

GERİ DÖNÜŞEBİLEN ATIKLAR	GERİ DÖNÜŞEMEYEN ATIKLAR
<ul style="list-style-type: none"> ✚ Kağıt ✚ Plastik ✚ Cam ✚ Metal 	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Kauçuk ✚ Çiklet ✚ Eskimiş tekstil ürünleri ✚ Lastik ✚ Porselen tabak

- T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı; israfın önlenmesi, doğal kaynaklarımızın daha verimli kullanılması, atık oluşumunun engellenmesi veya en az seviyelere indirilmesi; atığın oluşması durumunda ise kaynağında ayrılarak geri dönüşüme kazandırılması amacıyla önemli çalışmalar yapmaktadır.
- Bunlardan biri de “**Sıfır Atık**” projesidir.

- Ülkemiz, Sıfır Atık projesi çalışmaları ile dünyaya örnek olmuştur. Ülkemizin iklim değişikliği ile mücadele ve sürdürülebilir kalkınma planları kapsamında Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kuruluna sunduğu “**Sıfır Atık**” kararı kabul edildi.
- Böylece Sıfır Atık projesi BM Genel Kurulu kararıyla desteklenmiş oldu. Genel Kurul, bu kararla **30 Mart’ı Uluslararası Sıfır Atık Günü** olarak ilan etti.

BÜTÇEMİ PLANLIYORUM

- Ailenin içinde bulunduğu ekonomik, sosyal ve kültürel durum yaşam düzeyini gösterir.
- Aile bütçesinin bilinçli bir şekilde kullanılması için uygulanabilir ve gerçekçi planlar hazırlanması gerekir.

İhtiyaç, yaşamımızı sağlıklı bir şekilde sürdürebilmek için mutlaka karşılamak zorunda olduğumuz ürün ve hizmetlerdir.

- **Beslenme, giyim ve barınma** temel ihtiyaçlarımız arasındadır.
- Bu tür ihtiyaçlar karşılanmadığı zaman hayatımızı devam ettirmek son derece güçleşir. İhtiyaçlar karşılandıktan belirli bir süre sonra tekrarlanır.

Örneğin su ihtiyacı olan bir kişi bu ihtiyacını karşıladıktan belli bir süre sonra yine susayacaktır.

İstek, hayatımızı sürdürmek için ihtiyaç duymadığımız ancak elde ettiğimiz zaman mutlu olduğumuz ürün ve hizmetlerdir.

- İstekler kişiden kişiye değişir ve sınırsızdır.
- **Örneğin** temel beslenme ihtiyaçları karşılanan bir kişinin çikolata yemesi onun bir isteğidir.
- İhtiyaçlarımızı ve bazı isteklerimizi karşılamak için harcama yaparız.
- İhtiyaç ve isteklerimiz, giderlerimiz içinde yer alır.
- Harcamalarımızı doğru yapmak bizim ve ailemiz için oldukça önemlidir.
- Satın almak istediğiniz bir ürünün istek veya ihtiyaç olduğunu doğru tespit etmek oldukça önemlidir. Çünkü harcamalarımız için kullanacağımız para yani giderlerimizin, kazancımızı yani gelirlerimizi aşmaması gerekir
- Bir şey satın almadan önce o ürünün veya hizmetin birey için istek mi yoksa ihtiyaç mı olduğunu ayırt etmek amacıyla **"10 Saniye" kuralından** yararlanılabilir.

Alışveriş yaparken aşağıdaki soruları cevaplayarak satın alma kararının istek veya ihtiyaç olduğunu tespit edebiliriz

1. Alışverişte kasaya gidip, ödeme yapmadan önce 10 saniye düşünülmelidir.
2. Birey, aldığı ürünle ilgili ilk olarak "Bir istek mi yoksa ihtiyaç mı?" sorusunu sormalıdır.
3. "Bu ürün veya hizmeti almak için bütçemde yer var mı?" sorusu sorulmalıdır.
4. "Bu ürün veya hizmeti daha ucuza alabilir miyim?" sorusu sorulmalıdır.
5. "Satın alınan ürünün benzeri elimde var mı?" sorusu sorulmalıdır.

- İhtiyaç ve istekleri belirledikten sonra satın alma işlemini gerçekleştirmek amacıyla bütçe hesaplanmalıdır.
 - İstek ve ihtiyaçları karşılamak için ayrılacak paraya bütçede yer verilmelidir.
 - Bu durum, gelir ve giderlerimiz arasındaki dengeye dikkat etmemizi gerektirir.
 - Bu denge **bütçe** olarak adlandırılır.
 - **Kişi, aile veya kurumların gelecekteki belirli bir süre için tasarladığı gelir ve giderlerin tümüne bütçe denir.**
 - Bireylerin gerçekçi ve doğru bütçe hazırlayıp bunu uygulayabilmeleri önemli bir beceridir.
 - Bütçe hazırlamak, gelir ve giderlerimiz arasında denge kurma becerimizi geliştirir.
 - Gelirlerin akıllıca ve en çok fayda sağlayacak şekilde değerlendirme becerisine sahip olmasına **finansal okuryazarlık** adı verilir.
 - Bütçe hazırlamak, finansal okuryazarlığının ilk basamağıdır.
 - Bütçe hazırlamanın kişi, aile ve kurumlar için birçok faydası vardır.
- Örneğin** aile bütçesi hazırlamak, ailenin gelir ve giderlerini denetim altına almasını sağlar.

Bütçe Hazırlamanın Avantajları

- Denetim altına alınmış bir aile bütçesi, aileye huzur ve mutluluk getirir.
- Bütçe hazırlamak, harcamalarda disiplini sağlayıp parasal durumu düzenlemede aileye yardımcı olur.
- Bütçe hazırlamak, aile üyelerini beraber karar almaya teşvik eder ve ailenin beklenmedik durumlara karşı hazırlıklı olmasını sağlar.

- ❖ Bütçe sayesinde ailenin o ay ne kadar paraya ihtiyaç duyduğu açık bir şekilde görülür. Bu bilgi sayesinde beklenmedik durumlara karşı ne kadarlık bir tasarrufa gidilmesi gerektiği planlanabilir
- Günlük hayatta masrafları azaltmak veya para biriktirmek anlamında kullanılan **tasarruf** kelimesi, **ekonomide gelirin harcanmayan kısmı olarak tanımlanır.**
- **Tasarruf etmek**, sadece para biriktirmek değildir. İhtiyaçlarımızı karşılamak için satın aldığımız ve günlük hayatta kullandığımız ürünlerle de enerji kaynaklarından tasarruf edebiliriz. Tasarruf etmenin birçok faydası vardır.

İLİMİZDEKİ EKONOMİK FAALİYETLER

- İnsanların temel ihtiyaçlarını karşılamak ve daha iyi yaşam şartlarına sahip olmak için gelir sağlamak amacıyla yaptıkları etkinliklere **ekonomik faaliyet** denir.
- Günlük hayatta ihtiyaçlarımızı karşılamak için birçok ekonomik faaliyetten yararlanırız. Bazen bu faaliyetlerin farkında bile olmayız.
- İnsanın yaşamını sürdürebilmesi için beslenme, giyinme, barınma gibi ihtiyaçlarının karşılanması gerekir.
- Bu temel ihtiyaçların yanında insanların daha iyi bir yaşam sürebilmek, mutlu olabilmek ve verimli vakit geçirebilmek için istekleri de vardır.
- İhtiyaç ve isteklerin karşılanması için ekonomik faaliyetler ortaya çıkmıştır.
- Bu yüzden ülkemizin Eğitim, sağlık, **haberleşme, bankacılık, güvenlik** gibi alanlardaki iş gücü hizmet faaliyetini oluşturur.
- Ülkemizde birçok kişi hizmet faaliyetinde çalışmaktadır.
- Ülkemizin gelişimi ve devamlılığı için ekonomik faaliyetlerin çeşitliliği ve sürekliliği önemlidir.

Ekonomik faaliyetlerimizden bazıları şunlardır.

Ulaşım	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Yolcu veya yükün bir yerden başka bir yere aktarılmasıdır Demir, hava, kara ve deniz yolu vasıtalarıyla yapılan faaliyetleri kapsar. ✓ Ulaşım faaliyetlerinin gelişmesi sanayi ve ticaret faaliyetlerini de olumlu etkilemektedir.
Ormancılık	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kereste, tomruk ve yakacak odun elde etmek; mobilya ve kâğıt sanayisi için ham madde sağlamak amacıyla ormanlardan yararlanma faaliyetleridir.
Madencilik	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Yer altında bulunan madenleri çıkarma ve işleme faaliyetlerine madencilik denir. ✓ Ülkemiz, maden çeşitliliği bakımından dünyada önde gelen ülkelerdendir. ✓ Ülkemizde madencilik faaliyetlerinin yaygın olması otomotiv, mobilyacılık, beyaz eşya üretimi gibi sanayi faaliyetlerini de olumlu etkilemektedir

Tarım	<ul style="list-style-type: none"> ✓ İnsanların ekme ve dikme yoluyla toprağı işleyerek ürün elde etmesine tarım denir. ✓ Meyve, sebze, kuru yemiş gibi ürünler tarımdan elde edilir. ✓ Hayvan yemi, unlu mamuller, tekstil, meyve suyu, şeker, yağ üretimi gibi birçok sanayi kolunun ham madde ihtiyacı da tarım faaliyetleri ile karşılanmaktadır
Sanayi	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Sanayi; ham maddeye makinelerle biçim vererek, toplu olarak üretim yapılan ekonomik faaliyettir. ✓ Ülkemiz, sanayi çeşitliliği bakımından oldukça zengindir. ✓ Sanayi faaliyetleri; besin, maden, makine, kimya, çimento, cam, seramik, dokuma tekstil gibi kollara ayrılır.
Ticaret	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kazanç amacıyla yürütülen alım satım işlerine ticaret denir. ✓ Ulaşım ve sanayi faaliyetlerinin gelişmesi ticaret alanındaki ekonomik faaliyetlerin artmasını sağlar.
Turizm	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Turizm; dinlenme, eğlenme, görme, tanıma gibi amaçlarla yapılan gezilere denir. ✓ Turizm, ülkemizdeki önemli ekonomik faaliyetlerdendir. ✓ Ülkemizde doğa, yayla, kültür, termal, sağlık, yaz ve kış turizmi gelişmiştir.
Hizmet	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Eğitim, sağlık, haberleşme, bankacılık, güvenlik gibi alanlardaki iş gücü hizmet faaliyetini oluşturur. ✓ Ülkemizde birçok kişi hizmet faaliyetinde çalışmaktadır

Ekonomik faaliyetleri beş gruba ayırmak mümkündür. Bu gruplandırma aşağıdaki bilgi grafiğinde verilmiştir.

Birincil Ekonomik Faaliyetler	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Doğrudan doğal ortama bağlı olarak sürdürülen, ham madde elde edilmesini sağlayan faaliyetlerdir. ✓ Tarım, hayvancılık, ormancılık, madencilik gibi ekonomik faaliyetleri içine alır.
İkincil Ekonomik Faaliyetler	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ham maddelerin işlenip kullanılabilir hâle getirildiği faaliyetlerdir. ✓ Sanayi, inşaat, enerji üretimi gibi ekonomik faaliyetleri içine alır
Üçüncül Ekonomik Faaliyetler	<ul style="list-style-type: none"> ✓ İnsanların ihtiyaç duyduğu eğitim, sağlık, hukuk, büro hizmetleri, ticaret, ulaşım, finans, turizm, güvenlik gibi hizmetleri kapsar. ✓ Hizmete yönelik yapılan ekonomik faaliyetler ile ilişkilidir.
Dördüncül Ekonomik Faaliyetler	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Teknolojinin gelişimi ile bilginin toplanması, işlenmesi ve yayılması amacıyla yapılan çalışmalardır. ✓ Grafik tasarım, reklam yayıncılığı, çevrim içi hizmetler bu alanla ilişkilidir
Beşincil Ekonomik Faaliyetler	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Karar verme, yönetim ve kontrol etme faaliyetleri bu alanda yer almaktadır. ✓ Büyük şirket ve ülke yöneticiliği gibi faaliyetler bu alanla ilişkilidir.

- ❖ Yer şekilleri, iklim, bitki örtüsü, su kaynakları, yer altı ve üstü kaynaklar ekonomiyi etkileyen coğrafi özelliklerdir.
- ❖ Farklı coğrafi özelliklere sahip ülkemizde ekonomik faaliyetler de çeşitlilik göstermektedir.

Ülkemizin Farklı Bölgelerindeki İllerimizin Ekonomik Faaliyetleri

İSTANBUL

ANKARA

ÇANAKKALE

MUĞLA

ANTALYA

Kış aylarının ılıman geçtiği Antalya gibi illerde seracılığa bağlı ekonomik faaliyetler yapılmaktadır.

TRABZON

Ülkemizin göllerinde, akarsularında ve çevresindeki denizlerde balıkçılık faaliyetleri yapılır. Trabzon ilimiz buna güzel bir örnektir.

ERZURUM

Kar yağışının bol olduğu ve dağlık bölgelere sahip olan Erzurum gibi illerimizde kış turizmüne bağlı ekonomik faaliyetler yaygındır.

HAKKARI

Yaylaların geniş yer kapladığı ve çiçeksi bitkilerin çok olduğu Hakkari gibi illerimizde arıcılık faaliyetleri yaygındır.

RİZE

Rize gibi ormanlık alanların geniş yer kapladığı yerlerde orman ürünlerine yönelik ekonomik faaliyetler yapılır.

KARS

Dağ çayırlarının geniş yer kapladığı Kars gibi illerimizde büyükbaş hayvancılığa yönelik ekonomik faaliyetler yapılır.

BATMAN

Madenlerin çıkarılıp işlendiği Batman gibi illerimizde madencilığa bağlı ekonomik faaliyetler yapılır.

ADANA

Elverişli iklime ve verimli arazilere sahip Adana gibi iller tarım faaliyetleri için uygun yerlerdir.